

Ett gårdsbesök

– Ger besöket någon kunskap om mjölkproduktion?

A farm visit – Gives the visit some knowledge about milk production?

Jenny Jansson

Ett gårdsbesök – Ger besöket någon kunskap om mjölkproduktion?

A farm visit – Gives the visit some knowledge about milk production?

Jenny Jansson

Handledare: Catharina Alwall Svennefelt. Arbetsvetenskap, ekonomi och miljöpsykologi. Alnarp

Examinator: Christian Swensson. Lantbrukets Byggnads Teknik. Alnarp

Omfattning: 10 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G1E

Kurstitel: Examensarbete för lantmästarprogrammet inom lantbruksvetenskap

Kurskod: EX0619

Program/utbildning: Lantmästarsprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2011

Omslagsbild: Jenny Jansson

Serietitel: nr: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: gårdsbesök, praktiskt lärande, råvarukunskap, skolelev, mjölkproduktion

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

FÖRORD

Jag läser nu mitt sista år på Lantmästarprogrammet, som är en två-årig universitetsutbildning vilken omfattar 120 högskolepoäng (hp). En av de obligatoriska delarna i utbildningen är att under den sista terminen genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 6,7 veckors heltidsstudier (10 hp).

Grundidén till den undersökning jag har genomfört har kommit från min familjegård där vi bedriver mjölkproduktion och växtodling. Vi är även en Arla miniorgård. Att vara en Arla Miniorgård innebär att elever mellan årskurs 0-3 kan komma ut till vår gård i samarbete med Arla och titta på korna, se hur korna har det, lära sig var mjölken kommer ifrån osv. Då jag jobbat en del på familjegården och hjälpt till vid dessa tillfällen kom idén att göra en uppföljning på dessa gårdsbesök, för att se om besöken gett eleverna någon kunskap.

Ett varmt tack riktar jag till Strömsnäsbruks grundskola och Markaryds grundskola som har varit med och deltagit i min studie.

Jag vill även tacka de företag som erbjuder gårdsbesök, som t.ex. Arla Minior och LRF Skolkontakt. Tack för att ni arrangerar dessa dagar för barnen. Ett särskilt tack till Arla Minior och LRF Skolkontakt för att ni ställt upp och besvarat mina frågor.

Ett tack vill jag även rikta till alla de gårdar som lantbruk som ställer upp på att vara besöksgårdar, eftersom det krävs engagemang inte bara från skolan utan även från er sida.

Ännu ett tack vill jag rikta till er som hjälpt mig att förverkliga mitt projekt. Tack till min handledare Catharina Alwall för att du stått ut med mig och för alla synpunkter, råd och granskning du gett. Tack Stefan Pinzke för att du hjälpt mig formulera fram frågeformulären och diagrammen. Utan er stöttning och hjälp hade jag inte klarat att genomföra detta projekt.

Alnarp maj 2011

Jenny Jansson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
SAMMANFATTNING	4
SUMMARY	5
INLEDNING	6
BAKGRUND	6
FRÅGESTÄLLNING	9
MÅL/SYFTE	10
AVGRÄNSNING	10
LITTERATURSTUDIE	11
ERFARENHETSBASERAT LÄRANDE	11
VARFÖR BEHÖVER ELEVER EN PRAKTISK DEL I SIN UNDERVISNING?	11
UTOMHUSPEDAGOGIK	12
MATERIAL OCH METOD	14
METODVAL	14
URVAL	14
FÖRSTUDIE	15
UTFORMNING AV FRÅGEFORMULÄR	15
ANALYS	16
PERSONLIG UTLÄMNING AV FORMULÄR	16
FÖR- OCH NACKDELAR OM METODVALET	16
RESULTAT	18
BAKGRUNDSFRÅGOR	18
KUNSKAPSFÖRÅGORN	19
UPPFÖLJNINGSFÖRÅGORN	20
SKILLNAD MELLAN GÅRDSBESÖK OCH INTE GÅRDSBESÖK	20
DISKUSSION	22
SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGARN	22

VARIATION MELLAN SKOLELEVER	22
INTRESSANT ATT NOTERA.....	22
EGNA TANKAR OCH NOTERINGAR.....	23
FLER UPPFÖLJNINGAR	24
SLUTSATS	24
REFERENSER.....	25
SKRIFTLIGA	25
MUNTLIGA	26
BILAGA.....	27
BILAGA 1.....	27
<i>Frågeformulär skolelever besvarat</i>	27
BILAGA 2.....	33
<i>Sammanställning av frågeformulär i antal och procent</i>	33

SAMMANFATTNING

För att råvarukunskapen, t.ex. kunskapen om mjölk, hos ungdomar ska förbli relativt god och gärna bättre, finns det idag ett antal företag som hjälper till med detta. Några av företagen är LRF Skolkontakt, Arla Minior och Skånemejerier. Företagen arbetar idag med att försöka få ut skolelever, främst lågstadiet, på gårdar, som t.ex. mjölgårdar. De erbjuder dessa gårdsbesök för att de tycker det är viktigt att den yngre generationen känner till var deras mat kommer ifrån.

Mot denna bakgrund och i fokus för denna undersökning står frågor som rör råvarukunskap och i detta fall kunskap om mjölk och mjölkproduktion. Har eleverna som varit på gårdsbesök fått med sig någon kunskap om mjölk från besöket och kan de mer om mjölk som råvara än de som inte varit ute på ett gårdsbesök? Att kontrollera detta har varit mitt mål med denna undersökning.

Metoden som valts är den kvantitativa metoden. Efter denna metod har jag framställt ett frågeformulär där resultaten redovisas i lättläsliga diagram. Den har använts därför att man genom att använda sig av den kvantitativa metoden kan vända sig till en stor mängd respondenter och tack vare den stora mängden respondenter ger den ett relativt säkert utslag om hur sanningsenliga resultaten är.

Resultaten pekar på att de som varit ute på gårdsbesök kan mer om var mjölken kommer ifrån än de som inte varit ute på gårdsbesök. Man kan även utläsa att eleverna har svårt att koppla sina kunskaper till den källa kunskaperna kommer ifrån. Resultaten i denna undersökning är inte analyserat statistiskt, d.v.s. eventuella skillnader är inte statistiskt säkerställda.

Då man genom denna undersökning kan se att det finns en skillnad i kunskap om mjölk och om kon, beroende på om eleven varit på gårdsbesök eller inte, är kunskapsskillnaderna något som man måste undersöka vidare i framtiden. Man behöver fortsätta göra uppföljningar på de gårdsbesök som görs och försöka få ut i stort sett alla skolelever i Sverige på en gård.

SUMMARY

For primary product knowledge, for example the knowledge of milk, in young people should remain relatively high and preferably better, there are currently a number of companies that help with this. Some of the companies are LRF School Relations, Arla Minior and Skånemejerier. The companies are currently working on trying to get school children, mainly primary schools, on farms, such as dairy farms. They offer these farm visits because they think it is important that the younger generations know where their food comes from.

Against this background and the focus of this investigation are issues related to knowledge. Have students who have been on farm visits brought with them some knowledge of the visit and do they know more about milk as raw material than those that have not been out on a farm visit? To check this has been my goal with this investigation.

The method adopted is the quantitative method. Following this approach, I have produced a questionnaire in which the results are presented in easy to read charts. It has been used, therefore, that by making use of the quantitative method can turn to a large number of respondents and because of the large number of respondents giving it a relatively safe rash on the veracity of the results are.

Results indicate that those who have been out on farm visits, knows more about where milk comes from than those who have not been out on farm visits. One can also deduce that the students find it difficult to relate their knowledge to the source of knowledge comes from.

Through this investigation you can see that there is a difference in knowledge about milk and the cow, depending on whether the pupil was on farm visits or not, is this something you have to investigate further in the future. We need to continue to follow up on the farm visits made and try to get virtually all schoolchildren in Sweden on a farm.

INLEDNING

Bakgrund

Naturbrukslärarnas förening (2002) skriver att i början av 1900-talet var hälften av den svenska befolkningen sysselsatt inom jordbruket. Husdjuren fanns överallt, även i städerna och större delar av den vuxna befolkningen visste hur man skötte om husdjuren. Detta medförde att även barnen visste hur husdjuren såg ut och hur man skötte dem. De flesta av den svenska befolkningen hade kunskap om var deras mat, så som bröd, smör, mjölk, ägg och kött kom ifrån. I slutet av 1900-talet var det 3-4 % av den svenska befolkningen som arbetade inom jordbrukssektorn. Det har gått från att finnas lite av varje på varje gård till att bli gårdar som är mer specialiserade enbart på ett fåtal produkter, som t.ex. nötkött och växtodling. 1997 fanns det drygt 100 000 lantbruk och på ca 80 000 av dessa fanns det husdjur av något slag (Naturbrukslärarnas förening, 2002).

Idag, år 2011 finns det cirka 72 000 lantbruk i Sverige varav de sysselsätter 177 600 st. personer. Detta innebär att antalet jordbruksbruk har reducerats med 28 000 på 14 år. Det leder till att procentdelen som är sysselsatta inom med jordbruket har sjunkit från 3-4 % i slutet av 1900-tal till endast 1,5 % idag. I de 1,5 % ingår inte skogen och livsmedelsindustrin (Svenska jordbruksverket, 2011).

Så var det förr och kunskaper som kan ha försvunnit som en följd av de färre lantbruken kan bl. a vara de vuxnas kunskap om mat. DN har i en artikel från 2010 skrivit att mer än hälften av den svenska befolkningen inte vet att falukorv är halvfabrikat (Bondesson, 2010). Barns kunskap om mat verkar trots de vuxnas kunskapsbrist vara relativt god. LRF har låtit Sifo göra en undersökning på 1 000 barn mellan 7- 12 år. Undersökningen visade att 77 % av de 1 000 barn som tillfrågades någon gång hade varit på en bondgård. Undersökningen pekar på att även att majoriteten av barnen som var med i undersökningen har goda kunskaper om var maten kommer ifrån och hur råvarorna används (LRF, 2010).

En annan sak som kan ha försvunnit, i och med de färre lantbruken, är barns kontakt med djur. Ett barn kan i en relation med djur lära sig att ha relationer, bygga upp en känsla av tillit, finna tröst, ta ansvar och uppleva effekterna av sina handlingar och känslor. Barn i samhörighet med ett djur kan utveckla en känsla för empati och deras instinkter att ta hand om andra kan förändra deras beteendemönster. Att ha hand om djur kan uppmuntrar barn att utveckla relationer som ökar barnens identitet. Barnens relationer med djuren kan göra det möjligt för dem att bli mer känslomässigt mogna (SOS Children´s Villages, 2011).

Trots Sifos undersökning om barn och deras kunskaper om mat kan man på Arlas hemsida läsa att den svenska mjölkproduktionen har reducerats med 30 % sedan 1980, trots att mjölken innehåller 18 av de 22 vitaminer och mineraler som vår kropp behöver (Arla Foods, 2011). Detta kan Svensk Mjölk bekräfta genom att visa på att det konsumerades 105,7 liter mjölk/person och år, under 2006, och att det sedan dess har minskat till att år 2010 vara 94,1 liter mjölk/person och år (Svensk Mjölk 1, 2011). En

av anledningarna till reduceringen är enligt Arla att vi istället dricker desto mer vatten, läsk och andra söta drycker (Arla Foods, 2011). Man kan tycka att vi i Sverige konsumerar mycket mjölk, men på Irland, Finland, Island och Spanien konsumeras det mer mjölk än i Sverige. På Svensk mjölks hemsida står det att finländarna konsumerade 105,2 liter mjölk/person och år, under 2007 medan svenskarna konsumerade 100,6 liter mjölk/person och år, under samma år (Svensk Mjolk 1, 2011). På Svensk Mjölks hemsida kan vi se att antalet mjölkföretag har minskat med 2 401 st. mellan åren 2006-2010, vilket är en stor minskning på fyra år (Svensk Mjolk 2, 2011).

Det finns en del företag som försöker motverka de sjunkande livsmedelstrenderna som t.ex. mjölkturen. Några av de företagen är LRF, Skånemejerier och Arla.

Arla har ett program som heter Arla Minior. Detta program startades upp under 1993. Arla Minior är ett program vars vision är att vara den naturliga startpunkten för alla pedagoger som arbetar med barn i åldrarna 4-12 år, som berör ämnen så som lantbruk, miljön, hållbarhet, hälsa, hem – och konsumentkunskap. Föregående år hade Arla 225 st. gårdar som tog emot skolklasser för miniorbesök. Sammanlagt var det mellan 40-50 000 barn som var ute på ett gårdsbesök på någon av dessa gårdar (Ullestad, B. pers. medd., 2011).

Arla Minior försöker öka barns och elevers kunskap och upplevelser genom de bondgårdsbesök de erbjuder. De menar att besöken ökar barn och elevers medvetenhet om naturliga råvaror och sambandet mellan människa, djur och natur, med bonden och hans arbete på gården samt gårdens värde till grund. Arla Minior förväntar sig på så vis att barnen och eleverna genom bondgårdsbesöket får kunskap och kännedom om natur, naturliga råvaror och hälsa och att Miniorverksamheten därmed blir ett exempel på ansvarsfullt företagande och samhällsengagemang (Ullestad, B. pers. medd., 2011).

Ett gårdsbesök som Arla Minior anordnar tar ca 2 timmar plus resan att utföra. På gården tar bonden över och berättar om sitt arbete och visar runt bland djur och maskiner. I samband med visningen av djuren och maskinerna berättar bonden lite om hur maskinerna fungerar, vad man använder dem till osv. detsamma gör han för djuren (Arla Minior, 2011).

Under besöket bjuder bonden på mjölk, fruktyoghurt, Bregott och ost. Skolbarnen får själva få ta med bröd och frukt. Anledningen till att de själva får ta med bröd och frukt är för att kon inte producerar dessa produkter och det är kon och dess produkter som står i centrum.

Några av de saker som Arla Minior rekommenderar att man tänker på inför besöket är, att alla ska ha gummistövlar och oömma kläder på sig, att ta reda på om någon är allergisk mot bl.a. hö och djur och att skolbarnen tar varma kläder på sig (Arla Minior, 2011).

LRF har i sina försök att motarbeta de negativa trenderna startat något som heter LRF Skolkontakt (LRF, Skolkontakt, 2011). Syfte med hela deras barn- och ungdomskommunikativa arbete är att väcka intresse för och öka barns kunskaper om de gröna näringarna, svensk mat- och energiproduktion. Deras mål är att alla barn någon gång i åldern 10-13 år ska få komma i kontakt med de gröna näringarna i ett positivt och lärande sammanhang. Gårdsbesöken är ett upplägg som enligt LRF Skolkontakt tilltalar

skolorna och de menar på att det är mycket som kan göras under ett gårdsbesök, som rimmar väl med läroplanen.

När jag frågade LRF Skolkontakt (Åkerström Frid, P. pers. medd., 2011) varför de tycker det är viktigt att barn och ungdomar får komma ut på landet och se en ko, blev deras svar att de genom Sifo-undersökningen kunde påvisa att kunskapen i målgruppen idag är ganska dålig. De berättade att t.ex. var fjärde 10-åring inte vet att mjölk är huvudingrediens i ost. De menar på att i den målgruppen som de inriktar sig på finns både dagens och morgondagens konsumenter samt framtidens beslutsfattare och makthavare. Att detta är en del i arbetet med att opinionsbilda så att de svenska konsumenterna väljer produkter från de gröna näringarna i Sverige. De berättar även att det är en aktivitet att komma ut på landet, som stimulerar alla sinnen, och stimulerar du alla sinnen blir upplevelsen starkare.

På frågan vad de förväntar sig av besöken svarar LRF Skolkontakt att ett enda besök mest blir som en utflykt och inte som ett annorlunda pedagogiskt upplägg. De berättar att en del skolor som gör flera gårdsbesök med samma klass utför ett annat pedagogiskt upplägg än de som endast är ute på ett gårdsbesök.

Angående förväntningarna de har säger de att barn suger i sig så mycket under ett gårdsbesök, att de lär sig om var maten kommer ifrån, att de lär känna lantbruket i sin närmiljö och förhoppningsvis får en positiv bild av detta. De menar att de lärande även inser att lantbruk är något man kan jobba med. *"Vi höjer attraktionskraften för näringen genom att göra detta. Det är ju så att det du lär dig att tycka om som liten värnar du också som vuxen!"* berättar Åkerström, P från LRF (Åkerström Frid, P. pers. medd., 2011).

LRF menar att man genom deras gårdsbesök och skolmaterial ger eleverna möjlighet att uppnå de mål som finns i LPO94. Några av de målen som finns är inom biologi (LRF, 2011 och Skolverket, 2008).

Biologi

Ex.

- LPO 94: Känna till några ex där biologisk kunskap används för att förbättra våra livsvillkor, t.ex. växtförädling och genteknik
Känna till hur vi människor fått växter och djur att växa bättre för att vi ska få mer mat och vilka risker det innebär.
Känna till hur vi utnyttjar vår natur t ex sädesslag, potatis, boskapsskötsel o. skogsbruk.
- LPO 94: Känna igen och namnge några vanligt förekommande växter, djur och andra organismer i närmiljön samt känna till deras krav på livsmiljö.
Känna igen och kunna namnge några växter t ex korn och havre.
Känna igen och namnge några djur t ex kor, får, grisar, hästar
- LPO 94: Kunna delta i samtal om bevarandet av naturtyper och mångfalden av arter.
Kunna delta i ett samtal kring varför vi behöver vår natur.
Känna till hur vi påverkar djur- och naturliv (Skolverket).

Arla Miniors läromaterial (Arla Minior, 2, 2011) består av en box med fyra fack. Vid första bokningen av ett gårdsbesök får skolan ett gratis exemplar av läromaterialet. Ett av de fyra facken är rosa och i detta fack finns det sju olika faktaböcker. De tar upp grundläggande och enkla fakta om djur som är vanliga på en bondgård: ko, gris, får, höns, häst och katt, och om de maskiner som används när bonden odlar foder till djuren. Det gröna facket består av 28 st. olika arbetskort som hör ihop med djurböckerna. Arla Minior har valt att kalla dem Kluringar. De har olika fram- och baksida och det finns 56 stycken med sammanlagt 168 olika uppgifter i tre svårighetsgrader. I Miniorboxens gula fack finns Kroppåmaten. Kroppåmaten är ett spel om kroppen, maten och hälsan. I det röda facket finns ett exemplar av högläsningsboken "Bondeliv med Gunnar Glans". Det finns även en lärobok och ett exemplar av broschyren "Kom på bondgårdsbesök!". "Bondeliv med Gunnar Glans" är en härlig saga om en finansmans äventyr bland kor och katter. Boken är enligt Arla Minior ett bra komplement både till djurböckerna och till ett besök hos en mjölkbonde (Arla Minior, 2, 2011).

Jag, själv är född och uppvuxen på ett lantbruk som bedriver mjölkproduktion och växtodling. Lantbruket drivs av min far och hans bröder. Bröderna tycker det är viktigt att barn vet var deras naturliga råvaror kommer ifrån och har därför valt att vara en av Arla Miniors besöksgårdar (Jansson, S. pers. medd., 2011).

Då jag alltid har sprungit runt i ladugården med djuren har det för mig varit självklart var de naturliga råvarorna kommer ifrån. Vad jag senare i livet har förstått så är detta inte en självklarhet för alla. Eftersom jag tycker det är viktigt att man känner till var de naturliga råvarorna i sin dagliga kost kommer ifrån och hur de produceras är Arla Minior och övriga företag som erbjuder gårdsbesök guld värda, då de försöker öka barns kunskap om sambandet mellan människa, djur och miljö och de svenska råvarorna som t.ex. mjölk. För att se om dessa gårdsbesök har gett eleverna någon kunskap och kännedom om mjölk har jag gjort en uppföljning av Arla Miniors gårdsbesök där jag har inriktat mig på mjölkkunskaperna.

Frågeställning

Idag har gamla vägar för lärandet om natur, djur, odling m.m. försvunnit och nya vägar håller på att provas fram. Då få ungdomar idag har en direkt koppling till lantbruket kan de nya vägarna för kunskap om natur, djur, odling m.m. vara svåra att hitta. Några av försöken att hitta nya kunskapsvägar är att låta barn och ungdomar besöka gårdar och se var deras mat kommer ifrån.

Då jag kommer från en mjölkgård som är involverad i elevers kunskaper om mjölk, via Arla Minior, har jag gjort en uppföljning på gårdsbesöken. Jag har undersökt om de kan generera några kunskaper till gårdsbesöket. Mina frågeställningar inför projektet var:

- Vet skoleleverna var mjölken kommer ifrån?
- Var har skoleleverna lärt sig det?
- Har gårdsbesöken gett skoleleverna någon kunskap eller bara en rolig dag utanför klassrummet?

- Finns det någon kunskapsskillnad mellan elever som varit på ett gårdsbesök och de som inte har varit på något gårdsbesök?
- Om gårdsbesök är den rätta metoden för att öka elevers kunskap om mjölk?

Mål/Syfte

Mitt syfte med denna undersökning är att utvärdera om de argument som Arla Minior och LRF Skolkontakt har t.ex. att eleverna lär sig om mjölkproduktion, blivit uppfyllda, d.v.s. att eleverna verkligen lär sig något på ett gårdsbesök. Syftet har även varit att se om de ungdomar som varit ute på gårdsbesök har fått med sig någon kunskap om mjölk, i jämförelse med ungdomar som inte har varit på gårdsbesök.

Mitt mål med projektet är att se om det finns en avsaknad av kunskap om mjölk eller inte. Att se om ungdomarna har fått med sig någon kunskap från gårdsbesöket eller om det bara varit ett roligt avbrott från den vanliga undervisningen.

Avgränsning

Jag har valt att studera om det finns några brister i ungdomarnas kunskaper om mjölk och vad de kommer ihåg från gårdsbesöket och därför ligger lösningar för eventuella brister utanför mitt område.

Det material Arla skickar ut inför ett gårdsbesök kommer jag inte att analysera eller kritisera.

LITTERATURSTUDIE

Erfarenhetsbaserat lärande

Erfarenhetslärande innebär i korthet att man utifrån sina egna erfarenheter reflekterar, drar slutsatser och bygger upp föreställningar och lärdomar som hjälper en att förstå omvärlden.

Att de lärande behöver kombinera praktik och teori är det många som är överens om. Sokrates pratade innan Kristus födelse om aktivitetsskapande pedagogik (Maltén, 1993). Senare i historien hittar man många andra kända personer som förespråkar samma sak. En av dessa är Jean- Jacques Rousseau som levde under 1700-talets mitt (Szczepanski, 2007). Maltén skriver i sin bok att Jean-Jacques hävdade att den aktivitetssinriktade undervisning borde påbörjas så tidigt som möjligt och att den egentliga socialiseringsprocessen borde sättas in först efter det att de fyllt 15 år (Malté, 1993). Ytterligare en person som har förespråkat samma sak är John Dewey (1859-1952). Hans teori om lärandet och kunskapen sammanfattade han med slagordet *learning by doing*. Dewey menade att utan praktik blir teorin obegriplig och att man utan teorin inte förstår det praktiska (Egvidius, 1999).

Varför behöver elever en praktisk del i sin undervisning?

Szczepanski talar om att vi behöver använda alla våra sinnen vid inlärande och kommunikation, eftersom vi till 85 % kommunicerar med våra sinnen som t.ex. är lukt, smak, känsel och kroppsspråk. Han menar att vi måste utnyttja detta genom att knyta våra sinnen till andra kommunikativa miljöer, andra sätt att lära, dra nytta av landskapet och låta det bli ett klassrum med sina egna naturliga läromedel och att vi inte bara ska använda vår verbala kommunikation, eftersom vi till stor del använder våra andra sinnen vid inlärandet och kommunikationen (Szczepanski, 2007).

Egvidius, H. har sagt: *"Att låta de lärande använda det vetande som de håller på att lära sig, att låta dem göra något med det, att få dem att reagera känslomässigt på det, allt enligt den dynamiska synen på lärande, minne och kompetens- det är enligt min uppfattning en av pedagogikens grundpelare."* (Egvidius, 1999).

Det praktiska lärandet har fördelen att oftast beröra hela personen, d v s både intellektet och känslan. Egvidius skriver om bl.a. glömska i sin bok. Han skriver att de lärande alltid kommer att glömma det de lär sig till viss del men att de lärande genom att göra något med det de lär sig, få dem att reagera känslomässigt på det, lättare kommer att komma ihåg det de lärt sig (Egvidius, 2005). Szczepanski talar om att vi genom massiv stimulering av våra sinnen som är, lukt, smak-, känsel-, syn- och hörselintryck, under läroprocessen ökar vår minneskapacitet (Szczepanski, 2007). Våra sinnen och sinnesförmågor ger oss även bilder av oss själva och vår värld, och förser oss med

det viktiga råmaterial ur vilken kunskap, tanke och kreativitet kan uppkomma (Hannaford, 1997).

Enligt Hannaford (1997) är rörelse inläringens innersta kärna. Rörelse aktiverar i sin tur nervsystemet i hela kroppen och gör då hela kroppen till ett inlärningsinstrument. Rörelse förbättrar, enligt henne, inte bara inläringen utan även vår kreativa förmåga (Hannaford, 1997).

Det är inte alla som lär sig på samma sätt. Boström och Wallenberg (2003) beskriver i sin bok de lärandes olika inlärningsstilar med en byrå som har tre lådor. En av dessa tre lådor symboliserar det kinetiska inlärandet. De som lär sig genom det kinetiska inlärandet, lär sig då de är delaktiga, får röra på sig, experimenterar och upplever saker. De lär sig med andra ord via praktiskt arbete. De beskriver att dessa personer som starka känslomänniskor som inte brukar passa in i den traditionella skolan. De två andra lådorna representerar det visuella inlärandet och det auditiva inlärandet. De som lär in via det visuella inlärandet lär in genom synsinnet medans de som lär in via det auditiva inlärandet lär in genom ljud, musik, samtal och diskussioner (Boström & Wallenberg, 2003).

Figur 1. En byrå där den tredje lådan symboliserar det kinetiska inlärandet. Källa: ClipArt.

Utomhuspedagogik

Utomhuspedagogikens kärna beskrivs som en upplevelsebaserad, platsrelaterad förstahandserfarenhet utomhus i samband med textbaserad information som t.ex. finns i böcker och databaser.

Szczepanski (2007) skriver att elever och lärare behöver lämna de formella skolbyggnaderna och det traditionella lärandet och istället ge sig ut i det levande landskapet för att inhämta förstahandserfarenheter. Han menar att man på så sätt banar väg för de kreativa lärprocesserna. Med förstahandserfarenhet menar han att vi istället för att lära oss i böcker hur t.ex. mjölken blir till åker man ut till en mjölkgård och lär sig var den kommer ifrån genom att se och uppleva hur det går till (Szczepanski, 2007).

I en undersökning som gjorts på barn, angående hur barn med nära tillgång till naturen kontra barn som inte har nära tillgång till naturen, utvecklades resultatet att de barn som hade nära tillgång till naturen hade lättare att koncentrera sig, bättre motorik, de var tålmodigare då de höll på med en uppgift samt att de visade mindre tendenser för att vara impulsiva och till att ha ett farligt beteende. Undersökningen pekar på att det redan som barn är viktigt att komma ut i naturen. Naturen inbjuder till fysisk aktivitet och i dess terräng kan barn träna upp både sin koordinationsförmåga och sitt balanssinne. Naturen bjuder även på en stilla plats och kan vara ett utrymme där man kan hänga sig åt reflektion och återhämtning (Naturvårdsverket, 2006).

I Nynäshamns kommun finns det en naturskola. De började sin verksamhet 1988 och har sedan dess tagit emot elever från kommunen. De kommer dit någon gång mellan

förskolan och nionde klass. Varje årskurs har sitt eget tema och varje klass har kommit dit en gång under varje läsår. D.v.s. att en elev kan ha haft nio naturskoledagar under sin tid i grundskolan. En naturdag är en dag eleverna tillbringar utomhus. De lär sig då olika saker som t.ex. forntida tekniker, livet i och vid ett vattendrag och kvävet's väg genom en våtmark. Dessa saker lär de sig genom olika övningar och lekar. De som arrangerar dessa naturdagar vill att lärarna som normalt har dessa klasser innan en naturskoldag ska ha satt in den kommande dagen i ett sammanhang, genom att lärarna förbearbetar och försöker integrera dagen i ordinarie undervisning. Efter naturdagen vill de som arbetar med den att lärarna efterarbetar dagen med eleverna. Naturskolans verksamhet pågår under hela året, bortsett från sommarlovet. De jämför valet med att lägga undervisningen ute med att läsa en kokbok, utan möjlighet till att tillaga och äta maten. Några av deras anledningar till att gå ut för att lära in är:

- Utomhus kan fler hitta sätt att lära in på. Ökat självförtroende ger ökad delaktighet och framtidstro.
- Utomhus kommer de olika ämnena att integreras automatiskt.
- Bara utomhus kan barn och elever få en känsla för naturen.
- Utomhus finns inte bara skolgården och skogen utan också det övriga samhället med olika samhällsfunktioner, företag, lantbruk, kulturevenemang m.m. som kan erbjuda upplevelser.

De har valt att skriva en bok om hur de lägger upp dagarna ute och vad de gör ute därför att de vill att andra lärare som ännu inte vågat sig ut, ska ta med sig sina elever ut och tillsammans använda skolgården och naturen som läromedel. De vill även att man ska använda boken i praktiken, som ett komplement till inomhusundervisningen (Nynäshamns Naturskola, 2007).

Lundström (2010) skriver i sin litteraturstudie om hur samverkan mellan skolan och lantbruket ser ut idag. I diskussionen skriver hon *"Utomhuspedagogik med bland annat gården som arena skulle kunna vara ett sätt att konkretisera och relatera många olika ämnen till verkligheten, för att öka förståelsen, motivationen och därmed förbättra inlärningen hos eleverna."*

I sin litteraturstudie skriver Lundström (2010) att en gård som plats för lärande är en plats som ger de lärande olika möjligheter. Att det som de lär sig är helt beroende på de olika möjligheter och hur verksamheten bedrivs. Hon menar att en plats alltid är ämnesövergripande och att verksamheten på en gård eller ett lantbruk erbjuder många olika aspekter på det de lärande ska läras in i skolan (Lundström, 2010).

"Var kan vi få en tydligare överblick på sammanhangen än på en gård? Förhållandet mellan jord till bord, från gräs till mjölk..." detta skriver Parow (2007) och menar att gården är en viktig kunskapskälla som vi måste ta tillvara på. Att de lärande genom gården kan få insikt och upplevelser som är grundläggande för deras utveckling av trygghet. Naturen och gårdens mångfald kan stärka minnet och vara en källa för lärande och intressanta upplevelser (Parow, 2007).

MATERIAL OCH METOD

Metodval

Den metod som användes var den kvantitativa metoden. Denscombe (1998) förklarar att man i den kvantitativa metoden omvandlar de företeelser man samlat in till siffror. Siffrorna går sedan att analysera med hjälp av statistiska metoder. Utifrån de statistiska metoderna kan man analysera de svar man fått. Med den kvantitativa metoden kan man vända sig till en storskalig studie, eftersom siffror går lättare att analysera och då statistik har en benägenhet att ge ett mer pålitligt resultat vid större siffermängd. När man använder den kvantitativa metoden ger ett större antal enheter en högre sannolikhet. När man använder sig av denna metod är man opartisk från forskarens sida.

Den kvantitativa metoden valdes därför att man då kan vända sig till en stor mängd respondenter. Eftersom man kan vända sig till en stor mängd respondenter kan detta leda till en stabil grund att stå på, då man utför sina analyser av de resultat man fått. En annan orsak till att välja denna metod kan vara för att man vill kunna dela med sig av de resultat man fått på ett lättförståeligt vis genom tabeller och diagram.

Urval

Under mitt examensarbete har jag utformat ett frågeformulär som elever i sjunde klass har fått svara på. Formuläret har delats ut till tre olika grupper av elever. Den första gruppen har varit på Arla Miniors gårdsbesök i tredje klass och fått material utskickat till sig från Arla i samband med gårdsbesöket. Den andra gruppen består av elever som har varit på ett privatbokat gårdsbesök i fjärde klass. De har alltså inte varit på gårdsbesök i samarbete med Arla och därför inte fått något material utskickat till sig i samband med besöket. Den tredje gruppen av elever har varken varit på gårdsbesök eller fått något material utskickat till sig från Arla.

Innan jag utförde förstudien tog jag kontakt med rektorerna i de två högstadieskolorna vi har i min hemkommun. För det är på de två skolorna de elever som varit på gårdsbesök hamnar i efter lågstadiet. Båda rektorerna var väldigt tillmötesgående och hjälpte mig nå ut till de fem sjundeklasserna jag utfört studien på. Totalt var det 93 st. sjundeklassare som medverkade i undersökningen.

Förstudie

Innan jag lämnade ut mina formulär utförde jag en förstudie. Min förstudie grundade sig i att jag intervjuade tre elever med olika bakgrund. De tre eleverna går i sjunde klass. En av de jag intervjuade, hade varit på gårdsbesök i tredje klass och fått material utskickat till skolan från Arla. De resterande två hade även de varit på gårdsbesök men då i fjärde klass och utan material från Arla. Syftet med min förstudie var att jag, genom intervjuerna, skulle få ett underlag till mina frågor i mitt frågeformulär. Men då jag var dåligt förberedd inför intervjuerna blev de mer en överblick i hur de uppfattade ett lantbruk i grova drag och om de kom ihåg att de varit på gårdsbesök på den aktuella gården.

Utformning av frågeformulär

Formuläret utformade jag genom att först ta fram ett antal bakgrundsfrågor. Detta valde jag att ha med då jag på så vis fick vetskap om eleven varit på gårdsbesök eller inte, vilken skola eleven kom från osv. Totalt innehöll formuläret 8 st. bakgrundsfrågor. Mina kunskapsfrågor valde jag att inrikta på mjölk och på hur kon fungerar. Jag valde att inrikta frågorna på mjölkproduktion därför att eleverna var på gårdsbesök på en mjölkgård. Jag hade allt som allt med 15 st. kunskapsfrågor. Efter varje kunskapsfråga valde jag att ställa en uppföljningsfråga om var de trodde att de inhämtat den kunskapen ifrån. Uppföljningsfrågan valde jag att ha efter varje fråga därför att jag då kan ana vilka kunskaper de inhämtat från gårdsbesöket, materialet, skolan eller annan plats.

Hela frågeformuläret har varit uppbyggt så att det har funnits ett antal alternativ eleverna kunde kryssa i. På kunskapsfrågorna samt uppföljningsfrågan har jag även valt att ha ett "Vet ej" alternativ de kan kryssa i. Detta alternativ har jag med därför att de ska kunna kryssa i "Vet ej" alternativet när de inte kan frågan, istället för att försöka gissa rätt svar. Svaren av formulären har jag sammanfört i Excel för att kunna utvärdera och analysera resultaten samt för att kunna ta fram tabeller och diagram. Resultaten visas i antal och procent. Resultaten visas även i procentform för att de ska gå att jämföra, då det var fler elever som inte varit ute på gårdsbesök än elever som varit ute på gårdsbesök.

Frågeformulären utformade jag därför att jag skulle kunna se om de gårdsbesök b.la Arla Minior och LRF Skolkontakt erbjuder ger de elever som åker ut på gårdsbesöken någon kunskap. Om jag inte valt att utforma ett formulär hade jag istället valt att göra intervjuer med ett mindre antal elever ur de tre olika grupperna. Till intervjuerna hade jag använt mig av den kvalitativa metoden då den lämpar sig väl till intervjuer. Då jag valde att utforma ett frågeformulär istället för att ha intervjuer kunde jag vända mig till ett större antal elever, få fler svarande och därmed ett mer trovärdigt resultat. Parallellt med frågeformulären bedrevs även ett arbete med litteraturstudier som rörde erfarenhetsbaserat lärande, utomhuspedagogik och skola i samarbete med lantbruk. Frågeformuläret som utformats hittas längst bak i arbetet som bilaga 1.

Analys

Vid analyserandet av den kvantitativa data man samlat in, börjar man med att iordningställa data, dvs. att man gör om datan till siffror. Efter det kategoriserar man den data man har och när man kategoriserat datan kontrollerar man den. Efter att detta är genomfört kan man inleda utforskningen. I utforskningen kan man leta efter trender och samband (Denscombe, 1998).

Min analys genomfördes genom att jag sammanställde de resultat jag fått i formulären genom att göra om de olika frågorna till siffror. Efter det att jag iordningställt datan och gjort om den till siffror resumerade jag de svar jag fått fram. Jag kunde då se skillnaderna i hur de tillfrågade eleverna svarat. För att kunna visa skillnaderna för de som läser detta arbetet sammanförde jag alla svaren i ett diagram. Diagrammet är angivet i procent och finns att finna i resultatdelen, som figur 4.

Personlig utlämning av formulär

Mitt val i att åka ut till de två berörda skolorna personligen och själv lämna ut enkäterna var för att jag ville berätta vem jag är, vilken gård det handlar om och varför jag gör denna undersökning. En annan bidragande orsak till att jag valde att själv lämna ut formulären var för att jag då skulle få tillbaka samtliga formulär. Formulären innehöll sammanlagt 8 st. bakgrundsfrågor, 15 st. kunskapsfrågor och 15 st. uppföljningsfrågor. Det tog ungefär 20 minuter för eleverna att besvara formuläret.

Resultaten förväntas vara tillämpliga för de företag som erbjuder skolklasser gårdsbesök, som t.ex. Arla Minior och LRF Skolkontakt. Resultaten kommer ge dessa företag ett underlag i fortsatta uppföljningar av gårdsbesök.

För- och nackdelar om metodvalet

En nackdel som finns med att använda sig av den kvantitativa metoden är att om man inte arbetar fram en bra insamlingsmetod för data, så som ett frågeformulär, får man inte heller några bra eller trovärdiga resultat. Den kvalitativa metoden däremot kan analysera den data de samlar in ur många olika perspektiv och då få alternativa förklaringar. Ytterligare en nackdel som Denscombe, (1998) nämner är att forskaren riskerar att få alltför många enheter, variabler och faktorer att ta hänsyn till. Detta kan leda till att forskaren bildligt talat drunknar i information och siffror. Den kvalitativa forskningen begränsar sig till ett relativt smalt område och dyker istället djupare in på området och får då småskalig forskning med täta beskrivningar (Denscombe, 1998).

När det gäller den metod och utrustning jag använde mig av vid min undersökning, tror jag att den kvantitativa metoden var den rätta för min del, eftersom den dels gav mig inblick i hur det är att skapa frågeformulär med även för att jag då kunde vända mig till

ett stort antal elever och få högre sanningsfrekvens på de svar jag fått. Att jag valde tre olika grupper av elever berodde på att det i de två skolor jag var ute i fanns dessa grupper sedan innan. Anledningen till att jag valde Strömsnäsbruks grundskola och Markaryds grundskola var för att det är de två grundskolorna som ligger i min hemkommun och för att det är där de unga studenter min far och hans bröder tar emot hamnar i sedan.

Det jag hade kunnat göra bättre gällande mitt frågeformulär och den metod jag använde mig av, är att jag skulle ha läst på mer om frågeformulär och den kvantitativa metoden innan jag påbörjade mitt projekt. Hade jag läst på mer i förväg tror jag att jag hade kunnat utforma ett bättre frågeformulär och underlätta processen med frågeformuläret och dess sammanställning.

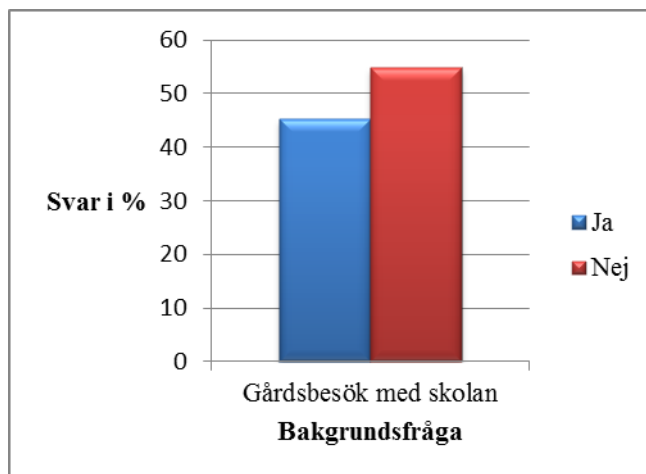
Det frågeformulär jag utformat ligger som bilaga 1 och sammanställningen av svaren på formulären finns som bilaga 2. Bilagorna finns att hitta längst bak.

RESULTAT

Bakgrundsfrågor

Utifrån de sammanfattade svaren i bilaga 2, kan man se att könsfördelningen är relativt jämn med 53,8 % flickor. I sammanfattningen i bilaga 2 kan man även se att 63,4 % av de elever som besvarat formuläret kommer från Markaryds högstadium.

Som vi ser i 2:a figuren nedan är det 45,2 % av de elever som varit med i undersökningen som varit på gårdsbesök.

Figur 2. Tabellen visar hur många som varit på gårdsbesök.

Utifrån figur 3 ser vi att 6 % av de som tillfrågats kommer ihåg att de fått material utskickat av Arla i samband med Arla Miniors gårdsbesök. 17,2 % har angett att de inte fått något material, 37,6 % har angett att de inte kommer ihåg om de fått något material. Flertalet av de elever, 38,7 %, som tillfrågades att har kryssat i att de inte fått något material.

Figur 3. Tabellen visar hur många som kommer ihåg om de fått material av Arla innan de var på gårdsbesök.

77,4 % av eleverna som har ingått i undersökningen har svarat att de bor i ett samhälle och 20,4 % har angett att de bor på landet. Mer än hälften, 74,2 %, av eleverna som var med i undersökningen har svarat att de har besökt en annan gård bortsett från den på gårdsbesöket.

Kunskapsfrågorna

På fråga fyra där det frågas om var mjölken i affären kommer ifrån är det 94,6 % av eleverna som anger att mjölken i affären kommer från kon. 79,6 % svarade på fråga 1 att en ko har fyra spenar och 63,4 % svarade att kon hade fyra magar på fråga 2. När det gällde hur mycket en ko kan producera som mest, var det 53,8 % som hade kryssat i vet ej alternativet.

Majoriteten, 95,7 %, av eleverna visste vad kornas barn heter. Flertalet av eleverna, 94,6 %, visste också att korna äter gräs. Det var 14 % av dem som visste att ensilage är halvtorrt gräs.

63,4 % av eleverna som deltog i undersökningen tyckte det var viktigt att det finns mjölk som producerats på svenska mjölkgårdar i affären och 80,6 % visste att kons mjölk går via ett mejeri innan den levereras till affären och konsumenten kan köpa den.

Av 93 st. elever som deltog i undersökningen var det 24 st. av dem som skulle vilja lära sig mer om jordbruk.

Uppföljningsfrågorna

Vid sammanställning av uppföljningsfrågorna blev resultatet att 11 av 13 frågor där eleverna har kunnat kryssa i att de har lärt sig kunskapen via materialet de fått utskickat av Arla i samband med gårdsbesöket, är det 2 st. som har sammanlänkat sin kunskap till materialet.

På de alternativ där de kunde kryssa i att de lärt sig kunskapen på gårdsbesöket är det fråga 11 och 12 som har fått högst procenttal. På fråga 11 som handlar om hur man mjölkar en ko idag har 19,4 % av eleverna sagt att de kunnat koppla sin kunskap till gårdsbesöket. På fråga 12 där det frågas hur mjölken kommer från kon till mjölktanken har 15,1 % kunnat återkoppla sitt kunnande till gårdsbesöket.

På 11 av 14 alternativ har majoriteten av eleverna kryssat i alternativet "Vet ej". På de 13 frågor där de kunde kryssa i att de lärt sig kunskapen på "Annan plats", var det detta alternativ som hade majoriteten i 3 av de 13 frågorna där "Annan plats" var ett av alternativen att kryssa i.

Skillnad mellan gårdsbesök och inte gårdsbesök

Figur 4. Tabellen visar skillnaden mellan de elever som varit på gårdsbesök och de som inte varit på gårdsbesök.

I figuren ovan ser man skillnaderna mellan de elever som varit på gårdsbesök och de som inte varit på gårdsbesök. De blå staplarna representerar de som varit på gårdsbesök och de röda staplarna representerar de som inte varit på gårdsbesök.

I figur 4 ser man en tydlig skillnad i kunskap på följande frågor:

- Hur många magar har en ko? På denna fråga har 76,2 % av de som varit på gårdsbesök angett att en ko har fyra magar.
- Vad är ensilage? Denna fråga har 19 % av de som varit ute på gårdsbesök angett att det är halvtorrt gräs. 9,8 % av dem som inte varit på gårdsbesök hade angett samma svar.
- Vilket är det vanligaste sättet att mjölka på idag? Enligt figuren ovan är det 92,9 % av de som varit på gårdsbesök som angett att det är med hjälp av maskin. Av de som inte varit på gårdsbesök är det 80,4 % som svarat samma svar.
- Mjölakens väg från kon till affären? 88,1 % av de som varit på gårdsbesök svarade att det var via mejeriet.
- Är det viktigt med svensk mjölk i affären? Av dem som varit på gårdsbesök svarade 73,8 % att det är viktigt med svensk mjölk i affären och av dem som inte varit på gårdsbesök svarade 54,9 % att det är viktigt.
- Vill du lära dig mer om jordbruk? På denna fråga har 35,7 % angett att de vill lära sig mer om jordbruk och av de som inte varit på gårdsbesök har 17,6 % angett att de vill lära sig mer om jordbruk.

På frågan hur många gånger om dagen man mjölkar en ko var det fler som svarat rätt av dem som inte har varit på gårdsbesök. 33,3 % av dem som inte har varit på gårdsbesök har svarat rätt och 31 % av dem som varit på gårdsbesök har angett det rätta svaret.

DISKUSSION

Syftet med denna undersökning har varit att utvärdera om de argument som Arla Minior och LRF Skolkontakt har t.ex. att eleverna lär sig något om mjölkproduktion på ett gårdsbesök, blivit uppfyllda. Syftet har även varit att se om gårdsbesöket har gett de ungdomar som varit på besök en fördel i kunskap om mjölkproduktion, gentemot de som inte varit på besök.

Svar på frågeställningarna

Jag ställde i min inledning ett antal frågeställningar som jag ville kunna svara på efter genomfört projekt. Det man kunde se då resultaten sammanställdes var att de tillfrågade eleverna visste var mjölken kommer ifrån. Man kunde utläsa att gårdsbesöket hade gett de som varit på gårdsbesök mer kunskap än de som inte varit på gårdsbesök. Det man också kunde se var att de tillfrågade eleverna generellt hade svårt för att säga var de fått sin kunskap ifrån. Utifrån den tydliga skillnad som finns mellan de som varit på gårdsbesök och de som inte varit på gårdsbesök kan man anta att gårdsbesök på en mjölkgård är rätt metod att använda, för att elever ska kunna lära sig om mjölkproduktion. För att ge eleverna ännu mer kunskap i mjölkproduktion skulle man kunna införa ett uppföljningsbesök efter något år, då barnen är äldre och kan reflektera mer över det de upplever, samt dra fler slutsatser själva. Ett uppföljningsbesök tror jag hade kunnat ge skoleleverna en betydligt högre kunskap och medvetenhet om var råvarorna kommer ifrån och hur de produceras. Detta understryker Eguidius, (1999) då han menar på att teori och praktik hör ihop och att man inte kan förstå teorin om man inte har praktiken och vise versa.

Variation mellan skolelever

Då undersökningen är utförd på skolor i mindre samhällen som har relativt nära till natur och lantbruk, vilket understryks av en av de bakgrundsfrågor som ställt, där 74,2 % anger att de varit på ett lantbruk utöver gårdsbesöket, är troligtvis resultaten inte likartade över hela Sverige. Hade det istället utförts en liknande undersökning på en skola i en stad t.ex. Malmö, hade man troligtvis fått andra resultat på de frågor som finns i frågeformulär, eftersom elever i Malmö generellt har längre ut till natur och lantbruk.

Intressant att notera

Det jag finner mest intressant med den undersökning jag gjort och som besvarar min fråga, är att man kan se en tydlig skillnad mellan de elever som varit på gårdsbesök och

de som inte varit på gårdsbesök. Särskilt stor skillnad ser man på frågan rörande hur många magar en ko har. Jag trodde att det var fler över lag som skulle svara rätt på denna fråga, nämligen att kon har fyra magar, då kon är ganska känd för just sina fyra magar. Men det visade sig att så var inte fallet.

Ett annat resultat som var intressant var den frågan som gällde svensk mjölk i affären. Det var intressant att så pass många elever tycker det är viktigt att det finns svensk mjölk i affärerna.

Intressant att notera är att det totalt sett är 24 st. elever av 93 st. tillfrågade, som vill lära sig mer om lantbruket. Det man här måste ta hänsyn till är att det finns 32 st. elever som har svart vet ej och att det är 3 st. elever som inte har kryssat i ett svar på frågan. Så denna fråga kan egentligen ha en högre andel ja om de som svarat "Vet ej" tog ställning, men det kan givetvis även bli en högre nej andel.

Egna tankar och noteringar

En sak som jag lärde mig då jag gjorde min litteraturstudie och som jag fann intressant och minnesvärd var att alla inte lär på samma sätt. Att de som lär genom det kinetiska inlärandet behöver det praktiska momentet i skolan för att kunna lära sig. Att alla inte lär sig på samma sätt tror jag är oroligt viktigt för skolorna att komma ihåg och försöka dra nytta av. Ett exempel på praktiska moment skulle kunna vara gårdsbesök.

En bok som bra var boken som Nynäshamns Naturskola gett ut. I den boken går de igenom olika aktiviteter man kan göra med elever ute i naturen och på så sätt får eleverna det praktiska som de sedan kan koppla samman med det de läser inne i lektionssalarna. För min del är det minst lika viktigt att barnen får komma ut i naturen och förstå sambanden där som att komma ut till ett lantbruk. Dock är det viktigt att man visar på sambanden mellan natur, lantbruk, samhället och människan, så att de förstår det stora samband som finns dess emellan.

Det svåraste med projektet har varit att finna material till litteraturstudien som var inriktad mot skola och lantbruk i Sverige. Norge däremot har mer material att tillgå. Våra norska grannar har under en tid haft ett samarbete mellan skola och lantbruk. Samarbetet är upplagt så att skolungdomarna får komma ut på de norska lantbruken och hjälpa bonden med det dagliga arbetet på gården. Till det dagliga arbetet hör både skötsel av djur och odling. Vill man läsa mer om hur våra norska grannar genomför detta samarbetet kan man läsa detta i Lundströms, C.s litteraturstudie. http://pub-epsilon.slu.se:8080/1942/01/lundstrom_c_100902.pdf

Själv tycker jag att det är utomordentligt intressant att de i Norge får detta samarbetet att fungera. Men det skulle kunna bli svårt att införa samma idé till Sverige. Eftersom en gård är en arbetsplats precis som vilket företag som helst och det skulle krävas väldigt mycket säkerhet på gården för att man ens skulle kunna ta emot arbetande elever. Att ta emot elever för en rundvisning under en dag, som man gör på bl.a. Arla Miniors gårdsbesök, är en helt annan sak än att låta dem arbeta på gården, som de gör i Norge, eftersom man då har konstant uppsikt över eleverna under besökets gång.

Då det var svårt att finna material om svenska skolor kontra lantbruket eller gården fick jag inrikta mig mer på varför det är viktigt att barn kommer ut till lantbruk. Allt material jag gick igenom hade samma grundsyn och den var att de lärande behöver komma ut och sätta praktik på det de antingen har lärt sig eller kommer att lära sig genom textbaserad inläring. Dels för att stimulera och utveckla de lärande, men även för att de ska få reagera känslomässigt på de saker de upplever och använda sina sinnen till att upptäcka saker och på så stimulera minnet att komma ihåg mer. Detta nämner bl.a. Eguidius, 2005. i sin bok, ”Att vara lärare i vår tid”.

Fler uppföljningar

I framtiden borde man fortsätta att göra uppföljningar på de gårdsbesök som görs idag för att se om de ger de eleverna någon kunskap om det svenska lantbruket. En annan anledning till att fortsätta göra uppföljningar är för att bonden, skolan och de som arrangerar gårdsbesöken då kan försöka att utveckla och förbättra gårdsbesöken efter de resultat de får på uppföljningarna. Jag tycker även att man bör försöka införa de praktiska arbetsmoment man har i Norge till Sverige. Kanske att man kan göra en variant av det de har i Norge. Detta är något man definitivt borde titta mer på och försöka införa i framtiden.

SLUTSATS

Då det gick att se skillnad i resultat mellan de som varit på gårdsbesök och de som inte varit på gårdsbesök blir min slutsats att skoleleverna behöver komma ut till lantbruk och andra företag för att veta var deras råvaror kommer ifrån och hur de tillverkas. De behöver komma ut till bl.a. lantbruk för att kunna vara en del i att hitta tillbaka till kunskaperna rörande t.ex. lantbruk. En fortsatt kraftsamling från bl.a. Arla Minior och LRF Skolkontakt skulle kunna leda till att den nedåtgående trenden med allt färre lantbruk möjligtvis kan brytas. Det är möjligt att fler personer, med ett gårdsbesök i grunden, skulle kunna börja intressera sig mer för lantbruket. De skulle kanske bli så pass intresserade av lantbruk att de efter grundskolan börjar på ett naturbruksgymnasium. Dessa tankar må vara långsökt, men tänk om ett gårdsbesök på lågstadiet kan hjälpa till att öka kunskapen och intresset för det svenska lantbruket. Jag tror att en ökad kunskap och ett ökat intresse för det svenska lantbruket kan ligga till gagn för alla parter. Det är dock fullt möjligt att elever tillskansar sig sin råvarukunskap och sitt intresse från andra källor som t.ex. tv:n. Att elever får kunskap från andra källor är jätte bra, men jag tror ändå att gårdsbesöken kan bidra till att öppna upp ögonen och skapa ett intresse för en stor mängd elever bara de får möjlighet åka ut och uppleva ett gårdsbesök. Dock får man inte glömma bort de ekonomiska aspekterna som finns. Utomhuspedagogik, studiebesök m.m. kostar troligtvis mer pengar än vad traditionell skolundervisning gör, så det handlar inte enbart om vilja. En följdfråga på de ekonomiska aspekterna blir: Vad får barn och ungdomars, vår framtid, kunskap kosta?

REFERENSER

Skriftliga

Arla Foods. Hemsida. [online] (2011) Tillgänglig:
http://www.arla.se/Default_17569.aspx [2011-04-13]

Arla Minior. Hemsida. [online] (2011) Tillgänglig:
<http://minior.arla.se/templates/minior/page.aspx?id=9904> [2011-04-26]

Arla Minior, 2. Hemsida. [online] (2011) Tillgänglig:
<http://minior.arla.se/templates/minior/page.aspx?id=9903> [2011-04-26]

Bondesson, M. (2010-03-22) Bristande kunskap om mat. *Dagens nyheter* [online]
Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/bristande-kunskap-om-mat> [2011-04-19]

Boström, L. & Wallenberg, H. (2003). *Inläring på elevernas villkor*. 5. Falun: Brain Books. ISBN: 91-88410-61-7.

Denscombe, M. (1998). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsobjekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. ed. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-05004-1

Egvidius, H. (1999). *Pedagogik för 2000-talet*. 5:1. Stockholm: Natur och Kultur. ISBN: 978-91-27-11739-6.

Egvidius, H. (2005). *Att vara lärare i vår tid*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hannaford, C. (1997). *Lär med hela kroppen*. Inläring sker inte bara i huvudet. Jönköping: Brain Books.

Lundström, C. (2010). *Samverkan mellan skola och lantbruk – utomhuspedagogik för hållbar utveckling*. [online]. Tillgänglig: http://pub-epsilon.slu.se:8080/1942/01/lundstrom_c_100902.pdf [2011-04-18]

LRF – Lantbrukarnas Riksförbund. Hemsida. [online] (2011-04-18) Tillgänglig:
<http://www.lrf.se/Skola/Laroplansmal/> [2011-04-18]

LRF – Lantbrukarnas Riksförbund. Hemsida. [online] (2010-12-21) Tillgänglig:
<http://www.lrf.se/Om-LRF/Kontakta-LRF/Press/Pressmeddelanden/2010/Barn-kunniga-om-matens-ursprung> [2011-04-19]

LRF- Lantbrukarnas Riksförbund, Skolkontakt. Hemsida. [online] (2011) Tillgänglig:
<http://www.lrf.se/Skola/> [2011-04-26]

Maltén, A. (1993). *Vad är kunskap?* 2:7. Borås: Centraltryckeriet. ISBN: 91-40-60687-2.

Naturbrukslärarnas förening. (2002). *Naturbrukets Husdjur, Del I*. Borås: Naturbrukslärarnas förening. ISBN: 91-27-34984-5

Naturvårdsverket. (2006) *Naturen som kraftkälla, Om hur och varför naturen påverkar hälsan*. [online] Tillgänglig:

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-8252-3.pdf> [2011-04-18]

Nynäshamns Naturskola. (2007). *Att lära in ute - året runt*. Falun: Nynäshamns Kommun. ISBN: 978-91-977-0362-8.

Parow, K. (2007). *Motiver for gård-skolesamarbeid: Hvorfor trenger barn kontakt med landbruk?* [online] (2007) Tillgänglig:

http://levendelaering.umb.no/pdf_documents/Veidledningshefte/GardenSomPedagogiskResurs.pdf [2011-04-18]

Skolverket. (2008). *Grundskolans kursplaner och betygskriterier*. [online] Tillgänglig: www.skolverket.se [2011-04-18]

SOS Children´s Villages. Hemsida. [online] Tillgänglig: <http://www.sos-childrensvillages.org/focus-areas/children-and-health/therapeutical-services/pages/children-and-animals-a-beneficial-relationship.aspx> [2011-04-19]

Svenska jordbruksverket. Hemsida. [online] (2011-03-01) Tillgänglig: <http://www.sjv.se/omjordbruksverket/dusomarkonsument/sverigesjordbrukisiffror.4.4ef62786124a59a20bf800076016.html> [2011-04-13]

Svensk Mjolk 1. Hemsida. [online] (2011-03-07) Tillgänglig: <http://www.svenskmjolk.se/Statistik/Mejeri-och-konsumtion/Konsumtion-per-capita/> [2011-04-13]

Svensk Mjolk 2. Hemsida. [online] (2011-01-15) Tillgänglig: <http://www.svenskmjolk.se/Statistik/Mjolkforetaget/Mjolkforetagare/> [2011-04-13]

Szczepanski, A. m.fl. (2007). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*. Polen: Författarna och Studentlitteratur. ISBN: 978-91-44-04559-7

Muntliga

Jansson, S. Mjolkproducent och lantbrukare. 20 april 2011.

Ullestad, B. Arla Foods. 12 april 2011.

Åkerström Frid, P. Lantbrukarnas Riksförbund. Strategisk projektledare och kommunikatör. 14 april 2011.

BILAGA

Bilaga 1

Frågeformulär skolelever besvarat

När du svarar på frågan vill jag att du kryssar i det alternativ DU tror är rätt. Ett kryss per fråga.

Bakgrundsfrågor

- **Är du:** ☐ Tjej ☐ Kille
- **Vilken skola går du på?**
☐ Strömsnäsbruks grundskola ☐ Markaryds grundskola
- **Vilken klass går du i?** ☐ 7A ☐ 7B ☐ 7C
- **Har du varit på gårdsbesök med skolan?** ☐ Ja ☐ Nej
- **Om ja på föregående fråga, när var du ute på gårdsbesöket?**
- ☐ Första klass ☐ Andra klass ☐ Tredje klass ☐ Fjärde klass
- ☐ Femteklass ☐ Ej varit på gårdsbesök
- ☐ Kommer ej ihåg när jag var på gårdsbesök
- **Kommer du ihåg om du fick material om ett jordbruk till skolan innan du var ute på gårdsbesöket?** ☐ Ja ☐ Vi fick inget material
- ☐ Kommer inte ihåg ☐ Ej gårdsbesök
- **Var bor du?** ☐ I ett samhälle ☐ Ute på landet
- **Har du någon gång varit ute på en gård förutom gårdsbesöket?**
- ☐ Ja, jag bor på en gård eller har varit på någon annans gård
- ☐ Nej, jag har aldrig varit på en gård

Kunskapsfrågor

1. a) Har en ko en eller flera spenar och iså fall hur många spenar har kon?

➤ ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ Vet ej

1. b) Var lärde du dig hur många spene/spenar en ko har?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

2. a) Har en ko en eller flera magar och i så fall hur många magar?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ Vet ej

2. b) Var lärde du dig hur många magar en ko har?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

3. a) Hur många gånger om dagen mjölkar man vanligtvis en ko?

☐ 1 till 2 gånger ☐ 2 till 3 gånger ☐ 3 till 4 gånger ☐ Vet ej

3. b) Var fick reda på hur många gånger om dagen man mjölkar en ko?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

4. a) Var kommer mjölken som du köper i affären ifrån från början?

- ☐ Den tillverkas i en industri ☐ Den kommer från en växt ☐ Den kommer från kon ☐ Vet ej

4. b) Hur har du lärt dig varifrån mjölken kommer?

- ☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.
☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats
☐ Vet inte var jag lärde mig det

5. a) Hur mycket kan en ko mjölka som mest?

- ☐ 30-40 kg mjölk ☐ 40-50 kg mjölk ☐ 50-60 kg mjölk ☐ Vet ej

5. b) Hur har du lärt dig hur mycket en ko kan mjölka som mest?

- ☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.
☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats
☐ Vet inte var jag lärde mig det

6. a) Hur mycket vatten kan en ko dricka under en normalvarm dag?

- ☐ 10 liter ☐ 50 liter ☐ 100 liter ☐ 400 liter ☐ Vet ej

6. b) Var har du lärt dig hur mycket en ko kan dricka på en dag?

- ☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.
☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats
☐ Vet inte var jag lärde mig det

7. a) Vad heter kornas barn?

☐ Kalv ☐ Killing ☐ Föl ☐ Vet ej

7. b) Var har du lärt dig vad kornas barn heter?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

8. a) Vad brukar korna äta?

☐ Gräs ☐ Potatis ☐ Betor ☐ Vet ej

8. b) Var har du lärt dig vad korna äter?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

9. a) Vad är ensilage?

☐ Vass man ger korna att äta ☐ Halvtorrt gräs ☐ Torrt gräs ☐ Vet ej

9. b) Var har du lärt dig vad ensilage är?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

10. a) Hur ofta kommer mjölkbilen vanligtvis och hämtar mjölken?

☐ 2 gånger om dagen ☐ 1 gång om dagen ☐ Varannan dag ☐ Vet ej

10. b) Var har du lärt dig hur många gånger mjölkbilen hämtar mjölken?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

11. a) Vilket är det vanligaste sättet att mjölka på idag?

☐ För hand ☐ Med hjälp av en maskin ☐ Kon släpper själv mjölken i en hink

☐ Vet ej

11. b) Hur har du lärt dig hur man mjölkar idag?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

12. a) Hur kommer mjölken från kon till mjölkbehållaren/mjölktanken?

☐ Bonden bär hinkar med mjölk till tanken ☐ Med hjälp av rör

☐ Korna går själva med mjölken till mjölkbehållaren/mjölktanken ☐ Vet inte

12. b) Var har du lärt dig hur mjölken kommer till mjölkbehållaren/mjölktanken?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.

☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats

☐ Vet inte var jag lärde mig det

13. Tycker du det är viktigt att mjölken i affären kommer från svenska mjölgårdar?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

14 a) Hur ser mjölkens färd från kon till affären ut i grova drag?

☐ Från kon direkt till affären ☐ Från kon till mejeriet och från mejeriet till affären
☐ Från kon till affären och från affären till mejeriet ☐ Vet inte.

14. b) Var har du lärt dig hur mjölkens färd från kon till affären ser ut i grova drag?

☐ Med hjälp av materialet vi fick utskickat i samband med gårdsbesöket.
☐ I skolan ☐ På gårdsbesöket ☐ Annan plats
☐ Vet inte var jag lärde mig det

15 a) Vill du lära dig mer om jordbruk?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet inte

15. b) Varför vill du lära dig mer om jordbruk?

☐ Det verkar intressant och roligt ☐ Jag tycker det hör till allmänbildning
☐ Jag vill inte lära mig mer om jordbruk. ☐ Vet inte

Bilaga 2

Sammanställning av frågeformulär i antal och procent

Bakgrundsfråga	Antal	%
Kön		
Tjej	50	53,8
Kille	43	46,2
Skola		
Strömsnäsbruks grundskola	34	36,6
Markaryds grundskola	59	63,4
Klass		
7 A	35	37,4
7 B	41	44,1
7 C	17	18,3
Gårdsbesök med skolan		
Ja	42	45,2
Nej	51	54,8
När var du ute på gårdsbesök		
3:e klass	19	20,4
4:e klass	18	19,4
5:e klass	1	1,1
Ej gårdsbesök	44	47,3
Kommer ej ihåg	4	4,3
Ej svarat	7	7,5
Material utskickat		
Ja	6	6,5
Inget material	16	17,2
Kommer ej ihåg	35	37,6
Ej gårdsbesök	36	38,7
Boende		
Samhälle	72	77,4
Landet	19	20,4
Ej svarat	2	2,2
Besökt gård bortsett från gårdsbesöket		
Ja	69	74,2
Nej	21	22,6
Ej svarat	3	3,2

Kunskapsfråga	Antal	%	Uppföljningsfråga	Antal	%
Hur många spenar har en ko?			Var lärde du dig det?		
3	1	1,1	Material	0	0,0
4	74	79,6	I skolan	5	5,4
5	0	0,0	På gårdsbesöket	3	3,2
6	8	8,6	Annan plats	29	31,2
Vet ej	10	10,8	Vet ej	53	57,0
			Ej svarat	3	3,2
Hur många magar har en ko?			Var lärde du dig det?		
1	8	8,6	Material	1	1,1
2	8	8,6	I skolan	18	19,4
3	3	3,2	På gårdsbesöket	2	2,2
4	59	63,4	Annan plats	26	28,0
5	5	5,4	Vet ej	45	48,4
Vet ej	10	10,8	Ej svarat	1	1,1
Hur många gånger per dag mjölkar man en ko?			Var lärde du dig det?		
En till två gånger	26	28,0	Material	0	0,0
Två till tre gånger	30	32,3	I skolan	3	3,2
Tre till fyra gånger	6	6,5	På gårdsbesöket	9	9,7
Vet ej	31	33,3	Annan plats	14	15,1
			Vet ej	58	62,4
			Ej svarat	9	9,7
Var kommer mjölken i affären ifrån?			Var lärde du dig det?		
Tillverkas i industri	1	1,1	Material	0	0,0
Kommer från en växt	2	2,2	I skolan	14	15,1
Kommer från kon	88	94,6	På gårdsbesöket	6	6,5
Vet ej	2	2,2	Annan plats	41	44,1
			Vet ej	31	33,3
			Ej svarat	1	1,1
Hur mycket kan en ko mjölka som mest?			Var lärde du dig det?		
30-40 kg/dag	10	10,8	Material	0	0,0
40-50 kg/dag	28	30,1	I skolan	0	0,0
50-60 kg/dag	4	4,3	På gårdsbesöket	6	6,5
Vet ej	50	53,8	Annan plats	9	9,7
Ej svarat	1	1,1	Vet ej	65	69,9
			Ej svarat	13	14,0
Hur mycket vatten kan en ko dricka under en normalvarm dag?			Var lärde du dig det?		
10 liter	9	9,7	Material	0	0,0
50 liter	31	33,3	I skolan	2	2,2
100 liter	14	15,1	På gårdsbesöket	3	3,2
400 liter	6	6,5	Annan plats	14	15,1
Vet ej	33	35,5	Vet ej	63	67,7
			Ej svarat	11	11,8

Kunskapsfråga	Antal	%	Uppföljningsfråga	Antal	%
Vad heter kornas barn?			Var lärde du dig det?		
Kalv	89	95,7	Material	0	0,0
Killing	0	0,0	I skolan	30	32,3
Föl	2	2,2	På gårdsbesöket	4	4,3
Vet ej	1	1,1	Annan plats	38	40,9
Ej svarat	1	1,1	Vet ej	19	20,4
			Ej svarat	2	2,2
Vad brukar korna äta?			Var lärde du dig det?		
Gräs	88	94,6	Material	0	0,0
Potatis	2	2,2	I skolan	19	20,4
Betor	0	0,0	På gårdsbesöket	6	6,5
Vet ej	2	2,2	Annan plats	43	46,2
Ej svarat	1	1,1	Vet ej	21	22,6
			Ej svarat	4	4,3
Vad är ensilage?			Var lärde du dig det?		
Vass man ger korna att äta	6	6,5	Material	0	0,0
Halvtorrt gräs	13	14,0	I skolan	1	1,1
Torrt gräs	24	25,8	På gårdsbesöket	5	5,4
Vet ej	49	52,7	Annan plats	13	14,0
Ej svarat	1	1,1	Vet ej	61	65,6
			Ej svarat	13	14,0
Hur ofta kommer mjölk bilen och hämtar mjölken?			Var lärde du dig det?		
Två gånger om dagen	12	12,9	Material	0	0,0
En gång om dagen	26	28,0	I skolan	2	2,2
Varannan dag	23	24,7	På gårdsbesöket	11	11,8
Vet ej	32	34,4	Annan plats	9	9,7
			Vet ej	62	66,7
			Ej svarat	9	9,7
Vilket är det vanligaste sättet att mjölka på idag?			Var lärde du dig det?		
För hand	4	4,3	Material	0	0,0
Med hjälp av maskin	80	86,0	I skolan	12	12,9
Kon släpper själv mjölken i hinken	1	1,1	På gårdsbesöket	18	19,4
Vet ej	7	7,5	Annan plats	27	29,0
Ej svarat	1	10,8	Vet ej	33	35,5
			Ej svarat	3	3,2
Hur kommer mjölken från kon till mjöltkanken?			Var lärde du dig det?		
Bonden bär hinkar med mjölk till tanken	6	6,5	Material	0	0,0
Med hjälp av rör	71	76,3	I skolan	6	6,5
Korna går själva med mjölken till mjöltkanken	2	2,2	På gårdsbesöket	14	15,1
Vet ej	13	14,0	Annan plats	23	24,7
Ej svarat	1	1,1	Vet ej	47	50,5
			Ej svarat	3	3,2

Kunskapsfråga	Antal	%	Uppföljningsfråga	Antal	%
Tycker du det är viktigt att mjölken i affären kommer från svenska mjölkgårdar?			-		
Ja	59	63,4	-	-	-
Nej	13	14,0	-	-	-
Vej ej	16	17,2	-	-	-
Ej svarat	5	5,4	-	-	-
Hur ser mjölkens färd från kon till affären ut i grova drag?			Var lärde du dig det?		
Från kon direkt till affären	1	1,1	Material	1	1,1
Från kon till mejeriet och från mejeriet till affären	75	80,6	I skolan	13	14,0
Från kon till affären och från affären till mejeriet	2	2,2	På gårdsbesöket	6	6,5
Vet ej	13	14,0	Annan plats	20	21,5
Ej svarat	2	2,2	Vet ej	49	52,7
			Ej svarat	4	4,3
Vill du lära dig mer om jordbruk?			Varför vill du lära dig mer om jordbruk?		
Ja	24	25,8	Det verkar intressant och roligt	17	18,3
Nej	34	36,6	Jag tycker det hör till allmänbildningen	14	15,1
Vej ej	32	34,4	Jag vill inte lära mig mer om jordbruk	23	24,7
Ej svarat	3	3,2	Vet ej	30	32,3
			Ej svarat	9	9,7